

Ulkoasiainvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko: Suomen kehityspolitiikka

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko: Suomen kehityspolitiikka (VNS 1/2016 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan ja ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 1/2016 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 3/2016 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka, ulkoasiainministeriö
- alivaltiosihteeri Elina Kalkku, ulkoasiainministeriö
- osastopäällikkö Jukka Salovaara, ulkoasiainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Kari Alanko, ulkoasiainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Riikka Laatu, ulkoasiainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Eija Rotinen, ulkoasiainministeriö
- apulaisosastopäällikkö Ilkka Saarinen, ulkoasiainministeriö
- yksikön päällikkö Jyrki Pulkkinen, ulkoasiainministeriö
- kaupallinen neuvos Antti Piispanen, ulkoasiainministeriö
- finanssineuvos Antero Toivainen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Tuuli Juurikkala, valtiovarainministeriö
- kansainvälisten asiain johtaja Aulikki Hulmi, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Leena Pentikäinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- kansainvälisten asiain neuvos Tita Korvenoja, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Tuulia Toikka, ympäristöministeriö
- johtava asiantuntija Simo Karetie, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- toimitusjohtaja Jaakko Kangasniemi, Teollisen yhteistyön rahasto Oy (FINNFUND)
- toiminnanjohtaja Tuija Talvitie, Crisis Management Initiative
- toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto
- toiminnanjohtaja Jouni Hemberg, Kirkon Ulkomaanapu

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

- toiminnanjohtaja Elina Multanen, Suomen UN Women - Finlands UN Women ry
- pääsihteeri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry
- toiminnanjohtaja Timo Lappalainen, Kepa ry
- vt. toiminnanjohtaja Anu Juvonen, DEMO Finland
- suurlähettiläs Matti Kääriäinen
- taloustieteen tohtori Ritva Reinikka
- professori Teivo Teivainen, Helsingin yliopisto
- johtaja Finn Tarp, UNU-Wider
- UNDP Administrator Helen Clark, United Nations

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Punainen Risti

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleisarvio selonteosta

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että uusi kehityspoliittinen selonteko antaa hyvän pohjan jatkaa Suomen kehitysyhteistyötä ja -politiikkaa. Se pohjautuu edelleen Suomen perusarvoihin ja periaatteisiin ja linjaa Suomen kehityspolitiikan kantavaksi päämääräksi äärimmäisen köyhyyden poistamisen, eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisen ja ihmisoikeuksien toteutumisen.

On hyvä, että ihmisoikeusperustaisuus luo perustan koko kehitysyhteistyölle. Samalla valiokunta korostaa, että ihmisoikeusperustaisuus ei saa jäädä päälle liimatuksi iskulauseeksi, vaan toteutuakseen ihmisoikeuksien edistäminen vaatii työtä ja tilannekohtaista pureutumista kulloinkin käsillä oleviin tilanteisiin ja todelluuksiin.

Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että selonteossa ajattelu on siirtynyt avunantamisen näkökulmasta enemmän kohti yhteisvastuuta, valtioiden tasa-arvoisuutta ja yhteistyötä. Globaalin kehityksen trendit, kuten ilmastonmuutos, väestönkasvu, pakolaisuus ja lisääntynyt muuttoliike, ovat ilmiöitä, jotka koskettavat niin kehitysapua antavia kuin sen vastaanottajia, ja kestävien ratkaisujen löytyminen niihin edellyttää kaikkien toimijoiden mukanaoloa ja panosta.

Selonteon pyrkimys tehostaa kehityspoliittista toimintaa ja vaikuttavuutta keskittämällä toiminta valittujen painopisteiden ja kohdemaiden sekä -järjestöjen ympärille on lähtökohdiltaan oikeasuuntaista. Aika kuitenkin vasta näyttää, onko nyt valittu keskittäminen riittävää. Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että tässä mielessä vuoden 2018 loppupuolella eduskuntaan tuotava selvitys linjausten toimeenpanosta ja Suomen kehityspolitiikan tuloksista on tärkeä.

Valiokunta yhtyy selonteon toteamukseen kehityspolitiikan tärkeydestä osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Osallistuessaan kansainvälisten ongelmien ratkaisuun Suomi vahvistaa samalla ulkopoliittista ja taloudellista asemaa ja kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia. Valitettavasti kehitysyhteistyömäärärahojen huomattavan suuret vähennykset kuitenkin vaikeuttavat kaikilla lohkoilla aktiivisen kehityspolitiikan tavoitteiden saavuttamista.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Määrärahat

Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat vuonna 2016 ovat yhteensä 498,1 milj. euroa. Vuonna 2017 määrärahat ovat 516,8 milj. euroa, vuonna 2018 551,1 milj. euroa ja vuonna 2019 586,2 milj. euroa. Kehyskauden keskimääräinen kehitysyhteistyömäärärahojen bruttokansantulosuhdeluku on noin 0,38 prosenttia vuosittain. Julkisen kehitysavun osuus bruttokansantulosta vuosina 2008 - 2014 oli 0,42 - 0,60 prosenttia, joten kehitysyhteistyömenojen leikkaus kuluvalle nelivuotiskaudelle on suuruudeltaan merkittävä. Tästä seuraavia kielteisiä vaikutuksia käsiteltiin valiokunnan vuoden 2016 talousarviot antamassa lausunnossa.

Vaikka kehitysrahoitukseen kohdistuu kehyskaudella säästöjä, niin pidemmän aikavälin tavoitteena on hallitusohjelman mukaan kehitysrahoituksen nostaminen YK:n ja EU:n tavoitteiden mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

Kehityspolitiikan pitkäjänteisyys ja poliittinen ohjaus

Todellisten kehitysvaikutusten aikaansaaminen vaatii aikaa ja pitkäjänteistä työtä. Ulkoasiainvaliokunta totesi mietinnössään kehityspolitiikan vaikuttavuutta käsitelleestä selonteosta (UaVM 9/2014 vp — VNS 5/2014 vp), että Suomen kehityspolitiikan tulee olla pitkäjänteistä ja yli hallituskausien ulottuvaa tuloksellisuuden varmistamiseksi.

Kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyden kannalta ulkoasiainvaliokunta pitääkin hyvänä, että selonteko on vahvasti sidottu YK:n kestäväen kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:een, jonka tavoitteet ulottuvat 15 vuoden päähän. Agenda 2030:n odotetaan vauhdittavan kehitysmaiden omia kehityssuunnitelmia samalla tapaa kuin YK:n vuosittain asetettavat viitoittamat kehitysmaiden suunnittelu ja politiikan ohjausta. Kehittyneet maat puolestaan sitoutuvat tukemaan köyhimpiä maita tavoitteiden saavuttamisessa, yhteistyön ja kehitysrahoituksen keinoin.

Ulkoasiainvaliokunta näkee myönteisenä sen, että Suomen kehityspoliittinen ohjelma on nyt ensimmäistä kertaa valtioneuvoston selonteko, mikä antaa mahdollisuuden eduskunnalle ja valiokunnille asiantuntijakuulemisineen käsitellä sitä laaja-alaisesti. Valiokunta painottaa, että selontekomenettely on yksi hyvä tapa tuoda päivän politiikkaa ylemmällä tasolla poliittista ohjausta kehityspolitiikkaan. Selontekomenettelyn jatkaminen kerran vaalikaudessa on valiokunnan mielestä perusteltua poliittisen ohjauksen mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi.

Nyt kun resurssit ovat vähäisemmät, valiokunta pitää entistäkin tärkeämpänä, että valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota kehitysyhteistyön tuloksellisuuteen, vaikuttavuuteen ja mitattavuuteen. Valiokunta kiinnitti jo edellisessä kehityspolitiikkaa käsitelleessä mietinnössään huomiota myös tarpeeseen vahvistaa kehityspoliittista johdonmukaisuutta. Määrärahojen supistuessa johdonmukaisuutta ja eri politiikkasektoreiden koherenssia on entisestään kehitettävä vaikuttavuuden maksimoimiseksi. Tämän toteutumiseksi yhteistyötä suomalaistoimijoiden kesken tulee systemaattisesti vahvistaa.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Suomen painopistealueet

Ulkoasiainvaliokunta pitää kehityspolitiikan valittuja painopistealueita oikeina: Painopisteet ovat perusteltuja valintoja pitkän aikavälin kehityshaasteiden ja ajankohtaisten ongelmien välimaastossa, ja ne ovat keskeisessä asemassa kohdemaiden kehittymisen kannalta. Suomella on merkittävää osaamista valituilla painopistealueilla, ja ne pohjautuvat suomalaiseen arvopohjaan. Samalla valiokunta kuitenkin huomauttaa Suomen tavoitteiden olevan hyvin laaja ja kunnianhimoinen kokonaisuus — erityisesti kun määrärahat samanaikaisesti vähenevät — ja selonteko vaatii vielä huomattavaa työstämistä toimeenpanovaiheessa pysyvien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi.

Naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen

Ensimmäinen painopiste — naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantaminen — vahvistaa kokemuksen mukaan koko yhteiskuntaa ja edesauttaa muiden kehitystavoitteiden saavuttamista, joten sen nostaminen Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden kärkeen on valiokunnan mielestä perusteltua. Valiokunta myös tukee selonteon linjausta siitä, että sukupuolten tasa-arvo otetaan huomioon kaikessa kehityspolitiikassa. Kirjaus on hyvä linjauksenomaisella tasolla, mutta selonteko jättää avoimeksi sen, miten ja millaisten toimenpiteiden avulla siitä huolehditaan. Linjauksen käytännön soveltamiseen onkin jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota, unohtamatta suomalaisten toimijoiden oman kouluttamisen merkitystä.

Valiokunta kiinnittää huomion siihen, että selonteko ei huomioi erikseen naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa syrjintää, vaikka syrjintä hidastaa keskeisellä tavalla niin demokratian vahvistamista kuin kehitysmaiden perus- ja korkeakoulutuksen vahvistamista. Kansalaisten yhdenvertaisten vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi on puututtava myös niihin esteisiin, jotka estävät naisten poliittisen osallistumisen. Valiokunta toteaa, että muun muassa väliaikaisten kiintiöjärjestelmien käyttöönotto päätöksentekoeleimissä on yksi keino saavuttaa edistystä.

Valiokunta pitää tärkeinä myös toimenpiteitä, jotka tähtäävät parantamaan naisten mahdollisuuksia työllistyä, toimia yrittäjinä, omistaa ja osallistua talouselämään. Naisten työllisyyteen ja työhön liittyvät ongelmat ovat vahvasti rakenteellisia kysymyksiä, joiden ratkaisemiseksi on puututtava naisia syrjiviin talouden rakenteisiin ja käytäntöihin.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossaan (TyVL 1/2016 vp) esittämiin huomioihin sukupuolten välisen tasa-arvon vahvistamisesta ja sen huomioimisesta Suomen kehityspolitiikkaa toimeenpantaessa.

Ulkoasianvaliokunta pitää valitettavana, että selonteko ei huomioi lisääntymis- ja seksuaaliterveyden ja seksuaalioikeuksien turvaamisen tärkeyttä pysyvien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi. Naisilla ja tytöillä tulee olla mahdollisuus päättää avioitumisesta, ehkäisystä ja lasten määrästä. Se on keskeistä heidän hyvinvoinnilleen ja elämän hallinnalleen, ja sillä vaikutetaan paitsi naisten ja tyttöjen omaan asemaan ja kouluttautumismahdollisuuksiin myös perhekokoon, väestönkasvuun ja koko yhteisön ja yhteiskunnan kehitykseen.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Valiokunta huomauttaa, että hallitsematon väestönkasvu maailmassa uhkaa tehdä tyhjäksi edistymisen ylipäänsä kehitystavoitteiden toteutumisessa ja siihen onkin kiinnitettävä asianmukaista huomiota. Maapallolla elää tällä hetkellä 7,3 miljardia ihmistä. Väestömäärän ennustetaan kasvavan vuoteen 2030 mennessä 8,5 miljardiin, vuosisadan puoliväliin mennessä 9,7 miljardiin ja vuosisadan loppuun mennessä 11,2 miljardiin. Varsinkin Afrikassa väestönkasvu on nopeaa, ja maanosan väestön ennustetaan nelinkertaistuvan vuosisadan loppuun mennessä 4,4 miljardiin ihmiseen. Merkittävimmin väestönkasvua hillitsee maan taloudellinen kehitys ja siihen liittyvä koulutustason yleinen nousu, joka on jo taittanut väestönkasvun kertoimen maailmassa.

Suomella on erityisesti järjestökenttensä kautta arvostettua erityisosaamista lisääntymis- ja seksuaaliterveydenhuollossa, ja valiokunta painottaa, että sen hyödyntäminen kehitysyhteistyössä on tärkeää. Seksuaalivalistuksen suuntaaminen sekä miehille että naisille on ratkaisevan tärkeää toivottujen tulosten aikaansaamiseksi. Järjestöistä erityisesti UNDP tekee alalla tärkeää työtä, ja valiokunta katsoo, että Suomen on syytä vaikuttaa asiaan myös ao. järjestön kautta, erityisesti jämkällä johtokuntatyöskentelyllä.

Valiokunta painottaa myös naisiin kohdistuvan väkivallan, ml. seksuaalisen väkivallan vastaisen työn huomioimisen tärkeyttä Suomen kehityspolitiikassa. Seksuaalisen väkivallan vastainen työ on huomioitava myös kansainvälisten järjestöjen omien työntekijöiden toiminnassa. Tässä yhteydessä valiokunta nostaa esiin uutisoinnit YK:n rauhanturvaajien tekemistä raiskauksista operaatioalueillaan. Valiokunta edellyttää, että Suomi vaikuttaa siihen, että seksuaaliseen väkivaltaan puututaan YK:ssa välittömästi ja se kitketään järjestön toiminnasta.

Kehitysmaiden omien talouksien kehittämisen tukeminen

Toinen Suomen kehityspolitiikan painopistealue — kehitysmaiden omien talouksien kehittämisen tukeminen — on niin ikään tärkeä sektori aidon kehityksen aikaansaamiseksi kohdemaissa. Pitkäjäksoisen talouskasvun on todettu olevan merkittävimpiä tekijöitä köyhyyden poistamisessa. Sen mahdollistamiseksi työpaikkojen ja elinkeinojen kehittäminen on tärkeää myös kehityspolitiikan keinoin.

Erityisesti yksityisen sektorin rooli talouskasvussa ja työllistäjänä on keskeinen myös kehitysmaissa, ja valiokunta toteaa tämän painotuksen näkyvän hyvin Suomen kehityspoliittisissa linjauksissa. Toisaalta ottaen huomioon yritysten rajallisen määrän suhteessa työllistettävien määrään monissa kehitysmaissa on tärkeää, että myös itse itsensä työllistämiseen ja työn tuottavuuden parantamiseen panostetaan kehityspolitiikassa. Valiokunta pitää muun muassa koulutuksen laadun parantamista, pienluotonsaannin helpottamista ja maaseudulla pienten perheviljelmien toimintaedellytysten parantamista tärkeinä toimenpiteinä.

Erityisesti nuorisotyöttömyyden taso monissa kehitysmaissa on aikapommi, jonka kuriin saaminen on perusedellytys minkään asteiselle kestäväälle kehitykselle. Valiokunta painottaa koulutuksen tärkeyttä nuorisotyöttömyyden hoitamisessa. Suomella on merkittävää, kansainvälisesti tunnustettua osaamista koulutuskysymyksissä, ja sen hyödyntäminen myös kehitysyhteistyössä on tärkeää. Koulutusjärjestelmien kehittäminen ja erityisesti ammatillisen koulutuksen edistäminen kehitysmaissa on sektori, jossa Suomella on paljon annettavaa.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Ulkoasiainvaliokunta korostaa ILO:n roolin tärkeyttä globaalisti ihmisarvoisen työn edellytysten luomisessa ja sääntelyssä ja painottaa Suomen vaikuttamisen tärkeyttä järjestön linjauksiin ja työhön. Myös ammatillisen järjestäytymisen tukeminen kehitysmaissa on tärkeää talouskasvun tasapuolisen jakautumisen varmistamiseksi.

Yhteiskuntien demokraattisuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen

Kolmas painopiste — yhteiskuntien demokraattisuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen — on myös välttämätön ehto kestäväälle kehitykselle, ja valiokunta pitää hyvänä sen nostamista yhdeksi Suomen painopistealueeksi.

Yhteiskuntien toimintakyvyn ja talouskehityksen parantamisen osalta valiokunta painottaa erityisesti kehitysmaiden veropohjan ja veronkantokyvyn kehittämisen tärkeyttä. Ottaen huomioon, että köyhät maat kykenevät keräämään tällä hetkellä vain noin 10 - 15 prosenttia bruttokansantulostaan veroina ja maksuina, on verojärjestelmien kehittäminen keskeisen tärkeää. Myös kehitysmaiden potentiaalisten tulojen menetys rahavirtojen hallitsemattomuuden vuoksi on merkittävää — Afrikan osalta menetyksen on arvioitu olevan yli 50 miljardia dollaria pelkästään ulosvirtaavien pääomien osalta — ja onkin tärkeää tiedostaa, mistä rahavirrat muodostuvat ja mitä niiden pysäyttämiseksi tulee tehdä, jotta voidaan ryhtyä aidosti vaikuttaviin toimenpiteisiin.

Valiokunta toteaa Suomen olevan maailman huipputasoa verotuksen järjestämisessä, ja siksi sektori tarjoaakin Suomelle mahdollisuuden merkittävään profiloitumiseen ja vaikuttamiseen kehityspolitiikassa.

Kansainvälisen veronvälttelyn ja laittomien rahavirtojen kitkemiseksi sekä yritysvastuun lisäämiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi panostaa merkittävästi globaalien verosääntöjen kehittämistyöhön. Tätä tarvetta korostavat myös julkisuuteen tulleet ns. Panama-paperit. Keskeisiä kansainvälisiä teemaan liittyviä hankkeita ovat mm. OECD:n veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoa koskeva BEBS-hanke (*Addressing Base Erosion and Profit Shifting*) sekä EU:n veronkierron ehkäisemistä koskeva toimenpidepaketti. Valiokunta painottaa myös kansallisen veronkierron vastaisen ohjelman edistämisen tärkeyttä. YK:n alaisen verokomitean vahvistamismahdollisuudet tulee niin ikään selvittää. Suomen on valiokunnan mielestä vaikuttava myös siihen, että kehitysmaat ohjaavat keräämänsä verotulot erityisesti julkisten palveluiden rahoittamiseen.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että kehitysmaiden demokratiakehityksen tukemiseksi myös dialogia kumppanimaiden parlamentaarikkojen kanssa tulee vahvistaa. Tässä työssä tulee hyödyntää mm. Demo r.y:tä. Valiokunta yhtyy myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossaan esittämään huomioon korruption kitkemisen tärkeydestä yhteiskuntien kehittämiseksi.

Ruokaturva sekä veden ja energian saatavuuden kohentaminen ja luonnonvarojen kestävä käyttäminen

Neljäs painopiste — ruokaturva sekä veden ja energian saatavuuden kohentaminen ja luonnonvarojen kestävä käyttäminen — on niin ikään keskeinen Agenda 2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Ilmastonmuutoksen yhteiskuntakehitykselle aiheuttamat riskit ovat kiistattomat, ja se aiheuttaa kestäväälle kehitykselle todellisen uhkan, jota mikään maa ei voi yksinään torjua. Valiokunta pitää hyvänä selonteon linjausta, että kaikessa Suomen kehityspoliittisessa toiminnassa tähdätään ilmastonmuutoksen hillintään. Pariisin ilmastokokouksessa joulukuussa 2015 hyväksytty kaikkia maita koskeva vuoden 2020 -jälkeisen ilmastopimuksen tehokas toimeenpano on välttämätöntä suotuisan globaalikehityksen kannalta. Ympäristövaliokunnan lausunnossa (YmVL 23/2016 vp) ilmastopimuksen merkitystä on avattu perusteellisimmin. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy ympäristövaliokunnan näkemykseen Suomen kehityspoliitikan ja Pariisin ilmastopimuksen koherentin toimeenpanon tärkeydestä.

Ottaen huomioon, että metsät ovat yksi kehitysmaiden tärkeimmistä ja helpoimmin jalostettavista luonnonvaroista, ulkoasiainvaliokunta pitää valitettavana, että Suomen metsäosaaminen ja sen hyödyntäminen kehitysyhteistyössä ei nouse merkittävämmiin esiin selonteossa. Valiokunta yhtyy ympäristövaliokunnan lausuntoon Suomen metsäosaamisen merkittävydestä kansainvälisissä kestävässä metsätalouden hankkeissa. Sen hyödyntäminen jatkossakin kehitysyhteistyössä on tärkeää. Erityisesti istutusmetsillä on suuri merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnonmetsien häviämisen estämisessä.

Ruokaturvakysymyksissä valiokunta toteaa selonteon keskittyvän liiaksi vain kehitysmaiden vastuisiin asiassa. Globaali taso unohtuu. Monille kehitysmailla maatalous on sektori, joka on avainasemassa sekä köyhyyden vähentämisessä että talouden vahvistamisessa ylipäänsä. Valiokunta painottaa, että maatalouden strateginen merkitys ja maataloustukien vahingollisuus kehitysmaiden kannalta tulee huomioida Suomen toiminnassa.

Toisaalta valiokunta katsoo, että ruokaturvan edistämisessä ja maatalouden kehittämisessä tulee huomioida myös pienviljelijöiden tukemisen tärkeys. Luonnonvarojen kestävään käyttöön tukeutuva pienviljely samaan aikaan sekä tukee paikallista ruokaturvaa että auttaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä ja ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa.

Luonnonvarojen hyvä hallinnointi ja erityisesti niiden jalostusasteen nostaminen on monen maan ainoita nopeita keinoja kansalaisten varallisuuden ja toimeleijaisuuden nostamiseksi. Luonnonvarasektorin kestävä kehitys voidaan tukea myös puhtaiden ratkaisuiden kaupallisella yhteistyöllä. Puhtaan teknologian ja biotalouden maana valiokunta painottaa Suomella olevan paljon annettavaa myös toimivien, ympäristöllisesti kestävien ja ilmastoälykkäiden energiaratkaisujen saralla.

Pakolaisuuden ja lisääntyvän muuttoliikkeen vaikutukset kehityspoliitikkaan

Valiokunnan talousarviosta antamassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, miten tilanne hallitusohjelmaneuvottelujen jälkeen on muuttunut varsinkin Eurooppaan suuntautuvan muuttoliikkeen osalta ja miten tarve tehokkaaseen vaikuttamiseen ns. lähtö- ja kauttakulkumaissa on nopeasti kasvanut varsinkin humanitäärisen avun, kehitysyhteistyön ja kriisinhallinnan osalta, mistä syystä on varauduttava tarvittaessa tarkistamaan kehyslinjauksia näiltä osin. Tämä näkyy nyt siinä, miten selonteossa on painotettu pakolaisuuden ja muuttoliikkeen huomioimista. Tuen suunnittaminen aiempaa enemmän pakolaisten lähtö- ja kauttakulkualueille on perusteltua.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

UNHCR:n arvion mukaan vuonna 2015 konfliktien ja vainon vuoksi pakenemaan joutuneita ihmisiä oli maailmassa enemmän kuin koskaan aiemmin. Lukumäärällisesti eniten pakolaisia oli Turkissa (2,2 milj.), Pakistanissa (1,5 milj.), Libanonissa (1,2 milj.), Iranissa (980 000) ja Etiopiassa (702 000). Eurooppaan pyrki vuoden 2015 aikana hieman yli miljoona pakolaista. Syyrian vuonna 2011 alkanut sota on edelleen merkittävin pakolaisuuden aiheuttaja. Syyriasta on paennut ulkomaille yli 4,2 miljoonaa ihmistä, minkä lisäksi maansisäisiä pakolaisia on 7,6 miljoonaa. Syyrian lisäksi eniten pakolaisia on kotoisin Afganistanista (2,6 milj.) ja Somaliasta (1,1 milj.).

Ilmiön mittasuhteet huomioiden valiokunta pitää perusteltuna selonteon linjausta pakolaisuuden ja muuttoliikkeen huomioimisesta ja tuen suuntaamisesta aiempaa enemmän pakolaisten lähtö- ja kauttakulkualueille Suomen kehityspolitiikassa. Keskeistä on vaikuttaa lähtömaiden olosuhteisiin niin, että ihmisten ei tarvitsisi lähteä kotimaistaan. Valiokunta pitää erityisesti poliittisten prosessien ja kansallisten reformihankkeiden tukemista ensiarvoisen tärkeänä kansalaisten elinolosuhteiden saamiseksi kuntoon.

Muuttoliikkeitä ei vaimenneta pelkästään rahankäytöllä olosuhteissa, joissa jatkuvat konfliktit, väkivalta, terrorismi ja sodankäynti pakottavat ihmisiä hakeutumaan turvallisempiin oloihin, kuten tilanne Afganistanissa ja Irakissa osoittaa.

Poliittisten prosessien tukemiseksi rauhanvälitys ja konfliktienhäikäisy ovat kustannustehokasta toimintaa, jossa ulkoasiainvaliokunta näkee Suomella ja suomalaisilla kansalaisjärjestöillä olevan erityisiä toimintamahdollisuuksia. Tämä on asianmukaisesti huomioitu myös selonteossa. Järjestökentän hyödyntäminen tässä työssä on tärkeää turvata jatkossakin. Valiokunta edellyttää, että toimintaan löydetään riittävän nopeat ja joustavat rahoitusjärjestelyt, ml. kehitysyhteistyömäärärahat. Rauhanvälitys vaatii yleensä aina luottamuksellisuutta ja ketteryyttä toimien onnistumiseksi, ja valiokunta pitää tärkeänä, ettei byrokratia estä näitä onnistumisia.

Humanitaarinen apu

Selonteon tavoin valiokunta painottaa humanitaarisen avun olevan yksi tärkeä kokonaisuus Suomen kehityspolitiikassa. Toiminta humanitaarista apua tehokkaasti välittävien kansainvälisten organisaatioiden kautta on järkevä valinta. Valiokunta korostaa, että on tärkeää käyttää Suomen äänivaltaa näiden organisaatioiden rakenteissa humanitaarisen avun puolueettomuuden ja itsenäisyyden korostamiseksi sekä kansainvälisen humanitaarisen lain suojelemiseksi. On myös tärkeää toimia sen puolesta, että humanitaarinen apu, rauhanvälitys, jälleenrakennus ja kehitysyhteistyö tukevat ja täydentävät toisiaan.

Selonteon käsittely humanitaarisesta avusta jää pintapuoliseksi ilman lukuja ja tarkempaa kuvausta moninkertaistuneiksi mainituista tarpeista ja kuilusta tarpeiden ja konfliktien välillä. Selonteko myös mainitsee tarpeen humanitaarisen avun uudistamisen tärkeydestä, mutta epäselväksi jää, miksi näin tulee tehdä.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että katastrofitilanteissa kansainvälinen rahoitus koulutuksen tukemiseksi ei vastaa lähellekään tuen tarvetta ja katastrofin uhrien omia toiveita. Suomen on hyvä huomioida tämä selonteon toimeenpanossa ja humanitaarisen avun kanavoimisessa.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Kansainvälisten toimijoiden työn vahvistaminen

Selonteko toteaa asiaankuuluvasti sekä EU:n merkittävyyden maailman suurimpana kehitysrahoittajana että unionin merkittävyyden Suomelle vaikuttamiskanavana kansainvälisissä kehityskysymyksissä. EU:n kehityspolitiikkaan vaikuttaminen jää selonteossa kuitenkin hyvin yleiselle tasolle, eikä siinä esimerkiksi nosteta esiin niitä ongelmia, joita EU:lla on koordinoitun toiminnan varmistamiseksi.

Valiokunta painottaa, että EU-yhteistyöhön pitääkin panostaa huomattavasti halutunlaisten vaikutusten aikaansaamiseksi. Myös politiikkakoherenssin vaatiminen ja vaaliminen EU:ssa on tärkeää. Parhaillaan valmisteltavina olevat EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan globaali strategia sekä EU:n Agenda 2030 -toimintaohjelma ovat tärkeitä ajankohtaisia vaikuttamismahdollisuuksia.

Vähenevien määrärahojen myötä selonteko toteaa Suomen keskittävän rahoitusta niille kansainvälisille järjestöille, jotka parhaiten edistävät Suomen kehityspolitiikan painopisteitä. Järjestöjen taloudellisen tukemisen lisäksi valiokunta painottaa erityisesti johtokuntatyöskentelyyn panostamisen tärkeyttä vaikuttavuuden lisäämiseksi. Valiokunta myös korostaa, että henkilörekrytoinnit keskeisille vaikuttamispaikoille järjestöissä tulee hyödyntää nykyistä paremmin.

Ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että selonteko painottaa YK-järjestöjen tärkeyttä Suomen monenkeskisen kehitysyhteistyön osalta. YK-yhteistyöllä on Suomessa pitkät perinteet, ja se nauttii laajaa kansansuosiota. Valiokunta pitää yhteistyön vaalimista jatkossakin tärkeänä. Samalla valiokunta toteaa olevan valitettavaa, että suurimmat kehitysyhteistyöleikkaukset ovat kohdistuneet juuri YK-järjestöihin. Jopa 70 prosentin leikkaukset joidenkin järjestöjen osalta vaikuttavat väistämättä niiden toimintaan.

Valiokunta painottaa myös pohjoismaisen yhteistyön kartoittamisen ja hyödyntämisen tärkeyttä kaikessa kehityspolitiikassa. Pohjoismaiden arvot ja painopisteet kehityspolitiikassa ovat pitkälti samankaltaisia, ja yhteistyötä lisäämällä voidaan turvata vaikuttamismahdollisuudet myös niukempien määrärahojen aikana.

Yhteistyö kumppanimaiden kanssa

Ulkoasianvaliokunta pitää myönteisenä, että selonteossa esitetään aiempaa suurempaa tukea hauraille ja vähiten kehittyneille valtioille. Juuri näille maille kehitysavulla voi olla ratkaiseva merkitys. Valittujen kumppanimaiden tilanteiden analyysi ja valintaperusteet jäävät selonteossa kuitenkin hyvin yleiselle tasolle, ja kohdemaista välittyvä kuva on positiivisempi kuin itse todellisuus. Tällainen lähtötilanne asettaa merkittävät odotukset ja vaatimukset maaohjelmille, joiden kautta kehitysyhteistyötä toimeenpannaan kumppanimaissa. Valiokunta kannustaa ulkoasiainministeriötä hyödyntämään maaohjelmia tehokkaasti mm. syventämällä niiden analyysia.

Tuen keskittäminen lukumääräisesti aiempaa vähempiin maihin on määrärahojen vähentämisen vuoksi välttämätöntä, mikä voi olla myös toiminnan vaikuttavuuden kannalta hyvä asia. Samalla se kuitenkin ohentaa Suomen näkyvyyttä ja läsnäoloa ja mahdollisuuksia ylläpitää myös muita taloudellisia suhteita sekä vaikuttaa ja ottaa kantaa kehitykseen monilla alueilla. Selonteossa tode-

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

taan, että Suomi tarkastelee myös mahdollisuuksia suunnata tukeaan Sahelin, Keski-Afrikan ja Tsad-järven alueille. Kun otetaan huomioon nämä alueet niin ääri liikkeiden kasvualustana kuin pakolaisten lähtöalueena, niiden tukeminen voi olla perusteltua. Toisaalta vaarana on jälleen Suomen tuen pirstaloituminen ja siten myötä vaikuttavuuden heikkeneminen. Ulkoasiainvaliokunta peräänkuuluttaakin tarkkaa analyysiä siitä, mitkä olisivat Suomen vaikutusmahdollisuudet ja suomalaisen tuen lisäarvo, ennen kuin päätöksiä tuen suuntaamisesta alueelle tehdään. On myös huomattava, että Suomella ei ole ko. alueella lähes minkäänlaista läsnäoloa edustustoverkon kautta, mikä osaltaan heikentää toimintaedellytyksiä.

Kansalaisjärjestöjen rooli kehitysyhteistyössä

Ulkoasiainvaliokunta painottaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen tekemän kehitysyhteistyön merkittävää roolia Suomen kehityspolitiikassa. Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn näkemykseen järjestöjen erityisosaamisen ja kontaktien lisäarvosta ja merkityksestä kehitysyhteistyössä. YK-järjestöjen tapaan kansalaisjärjestöjen toimintaan kohdistuu isot määrärahaluokukset osana valtiontalouden sopeutustoimia. Erityisesti tässä tilanteessa kansalaisjärjestöjen muun varainhankinnan merkitys korostuu.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy yleisellä tasolla selonteon linjaukseen kansalaisjärjestötuen keskittämisestä Suomen kehityspoliittisten painopisteiden mukaisesti. Tämä on linjassa muun kehityspoliittisen toiminnan kanssa. Toisaalta valiokunta korostaa, että tukipäätöksiä tehdessä on huolellisesti harkittava kulloisenkin järjestön toiminnan laajempi poliittinen merkitys niin kohdemaan, Suomen kuin laajemmin kansainvälisen tilanteen kannalta. Erityisesti hauraissa valtioissa pienimuotoinenkin läsnäolo ja luottamuksen rakentaminen voi muodostaa merkittävän pohjan konfliktien ehkäisylle ja vakauden edistämiseksi.

Selonteon määrittämät toiminnan neljä painopistettä ovat jo pitkään olleet myös suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön osa-alueita, mikä tukee ja vahvistaa valtion harjoittamaa kehityspolitiikkaa. Kansalaisjärjestöjä tarvitaan myös kertomaan kehitysyhteistyön tuloksista, kartuttamaan kehitysyhteistyöhön suunnattavia varoja ja tarjoamaan vapaaehtoistyön mahdollisuuksia sekä henkilökohtaisia kontakteja kehitysmaihin. Järjestöjen osaamisen ja kontaktien hyödyntäminen myös yritysten kehitysmaihin suuntautuvassa toiminnassa on tärkeää. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto etsii foorumeja ja tapoja tämän yhteistyön tiivistämiseksi. Yhteistyön kehittäminen myös Suomessa asuvien maahanmuuttajien kanssa on tärkeää.

Valiokunta pitää myönteisenä, että ulkoasiainministeriössä on käynnistetty kansalaisjärjestöjen työn vaikuttavuuden arviointi. Toistaiseksi järjestötyön vaikuttavuudesta tiedetään suhteellisen vähän. Arvioinnin pohjalta asiasta saadaan seuraavan kahden vuoden aikana paljon uutta tietoa, ja on tärkeää, että tietoa hyödynnetään Suomen kehitysyhteistyön vaikutusten maksimoimiseksi.

Yhteistyö yksityissektorin kanssa

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että selonteon mukaisesti yksityissektorin rooli kehitysyhteistyössä kasvaa. Suomalaisyrittäjien kannustaminen tarjoamaan kehitysmaiden markkinoille kehitystä tukevia, kaupallisesti kannattavia ratkaisuja on myönteistä kaikkia osapuolia hyödyttävää toimintaa. Samalla valiokunta painottaa olevan tärkeää, että Suomen yksityissektorituki kohdistuu ke-

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

hitysmaiden työvoiman ja yrittäjyyden kehittämiseen eikä sitä nähdä ainoastaan viennin näkökulmasta. Lähtökohtana tulee aina olla kohdemaan positiiviset kehitysvaikutukset.

Kehitysmaissa toteutettavan liiketoiminnan on oltava yhteiskuntavastuullista, kuten selonteossa todetaan. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossa esitettyihin yritysten vastuullista liiketoimintaa painottaviin näkökohtiin.

Selonteko listaa useampia rahoitusinstrumentteja — Finnfundin toiminnan kehittäminen ja lisäresursointi, Finnveran uuden rahoitusinstrumentin kehittäminen, Finnpartnershipin hankkeet, Tekesin ja UM:n BEAM-ohjelma sekä Finpron käynnisteillä olevat kasvuohjelmat — suomalaisyritysten osallistumismahdollisuuksien kasvattamiseksi kehitysyhteistyössä. Valiokunta pitää tuki-instrumenttien tarvetta ilmeisenä yritysten terveen riskienhallinnan näkökulmasta. On ymmärrettävää, että etenkin pienet ja keskisuuret tai kehitysmaiden olosuhteissa vielä testaamatonta teknologiaa hyödyntävät yritykset tarvitsevat selkänöjää lähteäkseen kaikista kehittymättömimmille markkinoille köyhimpiin maihin.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että tuki-instrumenttien käyttämisessä ja kehittämisessä helppokäyttöisyyden ja nopeuden pitää olla määrittäviä tekijöitä. Tämä koskee niin olemassa olevia kuin mahdollisia uusia instrumentteja, joita selonteossa mainitaan työstettävän. Valiokunta toteaa, että jo nykyisellään instrumentteja on useita ja on tarkkaan harkittava, tarvitaanko ylipäänsä uusia instrumentteja vai voitaisiinko olemassa olevien instrumenttien käyttöedellytyksiä laajentamalla saada aikaan samat vaikutukset.

Asiantuntijakuulemisissa saadun tiedon mukaan Finnfund on kautta historiansa saanut valtiolta pääomaa noin 165 miljoonaa euroa. Pääoman ja lainanoton turvin se on tehnyt yhteensä runsaat 400 sijoituspäätöstä, joiden yhteenlaskettu arvo on noin pari miljardia euroa. Kannattavan toiminnan tuloksena pääoma on kasvanut noin 250 miljoonaan euroon. Rahasto panostaa toiminnassaan erityisesti ilmastonmuutosta hillitseviin hankkeisiin, kuten uusiutuvaan energiaan ja kestävään metsätalouteen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Finnfundin työssä jatkossakin painottuu ilmastonmuutoksen vastainen toiminta.

Finnfundin syyskaudelle 2015 tehty merkittävä pääomakorotus kasvattaa rahaston merkitystä Suomen kehitysyhteistyön toimeenpanijana. Valiokunta pitää Finnfundin pääomituksen merkittävää kasvattamista myönteisenä seikkana, mutta sen toteuttaminen muutoin merkittävästi leikatujen määrärahakehysten puitteissa loi aiheutonta vastakkainasettelua muiden perusteltujen kehitysyhteistyöpainotusten kanssa, mihin valiokunta budjettilausunnossaan kiinnitti huomiota.

Valiokunta peräänkuuluttaa Finnfundin viimeisimmän, syyskaudella 2015 päätetyn pääomakorotuksen pikaista toimeenpanoa, jotta kuluvalle kaudelle suunnitellut hankkeet päästään käynnistämään.

Valiokunta painottaa vastuullisten toimintatapojen tärkeyttä kaikissa Finnfundin hankkeissa. Kansainvälisten standardien ja ILO:n sopimusten noudattaminen mm. työoloissa ja ympäristöasioissa on keskeistä. Veroparatiisien torjumiseksi on tärkeää, että Finnfund jatkossakin noudattaa tarkasti kansainvälisiä ja EU-tason standardeja asiassa ja toimii niiden mukaisesti.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Valiokunta painottaa kehitysvaikutusten seuraamisen tärkeyttä niin Finnfundin rahoittamissa hankkeissa kuin kaikessa muussakin julkisen kehitysrahoituksen turvin tehdyssä yksityissektorin liiketoiminnassa. Hankeseuranta tulee toteuttaa käyttäjäystävällisten raporttien muodossa niin, että hankeseuranta ei vie kohtuuttomasti resursseja. Hankkeilta tulee edellyttää myös läpinäkyvyyttä.

Kehitysyhteistyön tuloksellisuus ja vaikuttavuus

Ulkoasiainvaliokunta pitää äärimmäisen tärkeänä kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Näiden toteutumisen seuraamiseksi evaluointitoiminnan kehittäminen ja hyödyntäminen nykyisestään on tärkeää.

Sekä ulkoministeriön omat evaluointiraportit että Ritva Reinikan riippumaton arvio Suomen kehitysyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta (*Results on the Ground – An Independent Review of Finnish Aid, toukokuu 2015*) osoittavat, että toistaiseksi seuranta ja tulosten raportointi kehityspolitiikassa on ollut heikkoa. Tämän johdosta ohjelmien arvioitavuus on kärsinyt. Kehitysyhteistyön asiakirjoissa ei ole riittävästi määritelty selkeitä tavoitteita eikä mittareita, joilla tavoitteiden toteutumista olisi seurattu. Ylipäänsä tiedon systemaattinen kerääminen, analysointi ja hyödyntäminen ovat jääneet liian vähälle huomiolle. Ulkoasiainvaliokunta painottaa, että jatkossa evaluointitoiminnan kehittämiseksi ja sitä kautta saatavalle tiedolle on annettava päätöksenteossa tähänastista enemmän painoarvoa. Erityisesti makrotason evaluointi keskeisten kehitystavoitteiden toteutumisesta on tärkeää.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että nykyinen kehitysevaluoinnin normi 01/2015 ja ulkoasiainministeriön oman kehitysevaluoinnin järjestäminen mahdollistavat jo varsin hyvän evaluointitoiminnan. Valiokunta korostaa, että näitä on syytä jatkossa tehokkaasti hyödyntää päätöksenteon pohjana. Evaluointeja tulee myös hyödyntää viestintäkanavana kehityspolitiikan tuloksista mm. kansalaisille ja eduskunnalle. Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainministeriö on tässä suhteessa aloitteellinen ja aktiivinen myös eduskunnan suuntaan. Evaluoinnit voivat myös palvella järjestö- ja yrityskenttää tuomalla esiin kehitysyhteistyön tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia.

Objektiivisuuden varmistamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainministeriön oman evaluointitoiminnan rinnalla aika ajoin ulkopuolinen arvioitsija tarkastelee Suomen keskeisten kehitystavoitteiden toteutumista ja kehitysyhteistyön vaikuttavuutta.

Johtopäätökset

Ulkoasiainvaliokunta pitää perusteltuna Suomen kehitysyhteistyön ja -politiikan jatkamista selonteossa esitettyjen linjausten mukaisesti. Selonteon pyrkimys tehostaa kehityspoliittista toimintaa ja vaikuttavuutta keskittämällä toiminta valittujen painopisteiden ja kohdemaiden sekä -järjestöjen ympärille on oikeansuuntaista. Valiokunta painottaa vuoden 2018 lopulla eduskuntaan tuotavan linjausten toimeenpanoa ja kehityspolitiikan tuloksia tarkastelevan selvityksen tärkeyttä, sillä se antaa osviittaa siitä, tuottaako nyt valittu keskittäminen haluttuja tuloksia.

Ulkoasiainvaliokunta näkee myönteisenä sen, että Suomen kehityspoliittinen ohjelma on nyt ensimmäistä kertaa valtioneuvoston selonteko. Se antaa mahdollisuuden eduskunnalle käsitellä sitä

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

virallisesti. Selontekomenettelyn jatkaminen kerran vaalikaudessa on valiokunnan mielestä perusteltua poliittisen ohjauksen mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi. Määrärahojen supistuessa valiokunta painottaa myös kehityspoliittisen johdonmukaisuuden ja eri politiikkasektoreiden koherenssin vahvistamisen tärkeyttä vaikuttavuuden maksimoimiseksi. Tämän toteutumiseksi yhteistyötä suomalaistoimijoiden kesken tulee systemaattisesti vahvistaa.

Valiokunta pitää kehityspolitiikan valittuja painopistealueita oikeina, mutta toteaa, että resurssipohjan kaventuminen vaikeuttaa niiden toteuttamista. Selonteossa linjatun lisäksi valiokunta painottaa erityisesti seuraavien teemojen tärkeyttä: lisääntymis- ja seksuaaliterveydenhuolto, nuorisotyöttömyys ja siihen puuttuminen erityisesti koulutuksen keinoin, kehitysmaiden veropohjan ja veronkantokyvyn kehittäminen sekä metsätalouden hankkeet. Suomella on em. teemoissa merkittävää erityisosaamista, ja ne ovat keskeisessä roolissa pysyvien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi.

Niin järjestötoiminnassa kuin yleisemmin kehityspolitiikassa valiokunta peräänkuuluttaa pohjoismaisen yhteistyön kartoittamisen ja hyödyntämisen tärkeyttä. Pohjoismaista yhteistyötä lisäämällä voidaan turvata vaikuttamismahdollisuudet myös niukempien määrärahojen aikana.

Ottaen huomioon käynnissä olevan pakolaiskriisin mittasuhteet on pakolaisuuden ja muuttoliikkeen huomioiminen selonteossa valiokunnan mielestä perusteltua. Valiokunta painottaa erityisesti lähtömaiden poliittisten prosessien ja kansallisten reformihankkeiden tukemisen tärkeyttä kriisin ratkaisukeinoina. Tässä työssä rauhanvälitys ja konfliktien ehkäisy ovat kustannustehokasta toimintaa, jossa ulkoasiainvaliokunta näkee Suomella ja suomalaisilla kansalaisjärjestöillä olevan erityisiä toimintamahdollisuuksia. Valiokunta edellyttää, että toimintaan löydetään riittävän nopeat ja joustavat rahoitusjärjestelyt, ml. kehitysyhteistyömäärärahat.

Selonteon toteamukseen Suomen mahdollisesta tuesta Sahelin, Keski-Afrikan ja Tsad-järven alueille ulkoasiainvaliokunta peräänkuuluttaa tarkkaa analyysiä siitä, mitkä olisivat Suomen vaikutusmahdollisuudet ja suomalaisen tuen lisäarvo, ennen kuin päätöksiä tuen suuntaamisesta alueelle tehdään. Ottaen huomioon em. alueet äärioloihin kasvualustana ja pakolaisten lähtöalueena voi niiden tukeminen olla perusteltua, mutta toisaalta vaarana on jälleen Suomen tuen pirstaloituminen.

Ulkoasianvaliokunta painottaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen tekemän kehitysyhteistyön merkittävää roolia Suomen kehityspolitiikassa. Kansalaisjärjestöjen osaamisen ja kontaktien hyödyntäminen myös yritysten kehitysmaihin suuntautuvassa toiminnassa on tärkeää. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto etsii foorumeja ja tapoja tämän yhteistyön tiivistämiseksi. Yhteistyön kehittäminen myös Suomessa asuvien maahanmuuttajien kanssa on tärkeää.

Ulkoasiainvaliokunta tukee selonteon linjausta yksityissektorin roolin kasvattamisesta kehitysyhteistyössä. On myönteistä, että suomalaisyritysten osallistumismahdollisuuksien kasvattamiseksi selonteossa listataan useampia rahoitusinstrumentteja. Valiokunta painottaa, että tukinstrumenttien käyttämisessä ja kehittämisessä helppokäyttöisyyden ja nopeuden pitää olla määrittäviä tekijöitä. Valiokunta peräänkuuluttaa Finnfundin viimeisimmän, syyskaudelle 2015 päätetyn pääomakorotuksen pikaista toimeenpanoa, jotta kuluvalle kaudelle suunnitellut hankkeet päästään käynnistämään.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Ulkoasiainvaliokunta painottaa kehityspolitiikan evaluointitoiminnan tärkeyttä. Evaluointeja on hyödynnettävä nykyistä enemmän päätöksenteon pohjana. Erityisesti makrotason evaluointi keskeisten kehitystavoitteiden toteutumisesta on tärkeää. Objektiiivisuuden varmistamiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että ulkoasiainministeriön oman evaluointitoiminnan rinnalla aika ajoin ulkopuolinen arvioitsija tarkastelee Suomen kehityspolitiikan vaikuttavuutta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton selonteon VNS 1/2016 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kerran vaalikaudessa selonteon Suomen kehityspolitiikasta antamaan poliittista, strategisen tason ohjausta kehitysyhteistyöhön sekä vahvistamaan kehityspoliittista johdonmukaisuutta.

Valtioneuvosto toimeenpannessaan kehityspoliittista ohjelmaa ottaa huomioon tässä mietinnössä esitetyt havainnot ja raportoi niistä osana vuonna 2018 valmisteltavaa selvitystä selonteon toteutumisesta ja kehitysyhteistyön tuloksista.

Helsingissä 5.4.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Kaikkonen kesk
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Veera Ruoho ps
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Stefan Wallin r
jäsen Sofia Vikman kok
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Antti Lindtman sd

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2016 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala